

Bijlage 1:

Bestuurlijke afspraken ambulantisering maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16

Inleiding

De U16-gemeenten hebben in 2017 de regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16 vastgesteld. Dit betreft de ondersteuning aan inwoners die dakloos zijn geraakt of door psychische problemen niet meer thuis kunnen wonen.

De U16-gemeenten willen de komende jaren een belangrijke stap zetten op het gebied van maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Kern van de verandering is dat zowel maatschappelijke opvang als beschermd wonen veel meer lokaal 'in de wijk' wordt georganiseerd. Momenteel bevinden de meeste voorzieningen zich nog in de stad Utrecht. Door ondersteuning, bescherming en behandeling zo veel mogelijk in (de nabijheid van) de thuissituatie in te zetten, stijgt de kwaliteit van leven. Kwetsbare inwoners kunnen zo zelfstandig wonen en onderdeel zijn van de samenleving.

Door deze verschuiving komt ook meer gespecialiseerde hulpverlening in de wijk beschikbaar voor preventie. Hiermee kunnen wij, door eerder ondersteuning te bieden, problemen van kwetsbare personen verminderen of, liever nog, voorkomen. Alleen voor die personen die hoog-specialistische ondersteuning nodig hebben of bij wie de veiligheid of overlast in het geding is, worden regionale voorzieningen georganiseerd.

Onderzoek Hhm

In het eerste half jaar van 2018 heeft Hhm onderzoek gedaan naar de toekomstige huisvesting en begeleiding in het kader van de maatschappelijke opvang en beschermd wonen in de U16. ¹

De belangrijkste conclusies zijn:

- 85% van de huidige cliënten wil blijven wonen waar zij nu wonen;
- 765 van de 1539 onderzochte cliënten wonen nu in een zelfstandige woning van de instelling;
- Het aantal cliënten dat zelfstandig woont, kan in de toekomst stijgen van 50% naar 80% mits er voldoende passende woonruimte is en aan de basisondersteuning zoals beschreven in de regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16, is voldaan;
- Er zijn in de U16 ruim 450 zelfstandige woningen extra nodig zijn voor de ambulantisering;
- De omvang en de momenten van begeleiding blijven ongeveer gelijk. De organisatie verschuift naar ambulant;
- In de toekomst verschuift de begeleiding (van Utrecht) naar de regio van 34% naar 46%.

Op basis van het onderzoek van Hhm kan onderstaande beweging worden gerealiseerd.

Hhm heeft de volgende zaken niet onderzocht:

- Er is op dit moment een aanzienlijke wachtlijst voor maatschappelijke opvang. Deze groep wordt op dit moment slechts beperkt begeleid en heeft voor een belangrijk deel geen

¹ Zie het hhm-onderzoek Zelfstandig wonen met begeleiding

huisvesting. De gemeente Utrecht doet samen met de instellingen nader onderzoek naar deze wachtlijst. Vooral nog gaan wij uit van eenmalig 350 extra woningen voor deze groep. De extra begeleidingsvraag wordt nog nader in kaart gebracht. Het streven is de komende jaren deze wachtlijst sterk te verminderen.

- Voorzieningen waarvan bij voorbaat al vaststond dat de cliënten ook in de toekomstige visie niet zelfstandig kunnen wonen, zijn buiten het onderzoek van Hhm gehouden. Hierbij moet met name worden gedacht aan de voorzieningen voor personen met ernstige gedragsproblemen en/of zware verslaving/psychiatrie.

Bestuurlijke afspraken

De U16-gemeenten, instellingen en de RWU hebben aan de hand van het Hhm-rapport bepaald wat de vervolgstappen moeten zijn. Doelstellingen van deze vervolgstappen zijn zo veel mogelijk:

- voorkomen dat inwoners moeten verhuizen als gevolg van dakloosheid of psychische problematiek
- direct huisvesten in zelfstandige woning, als verhuizing toch noodzakelijk is, zodat direct gestart kan worden met definitief herstel.

Hiervoor is het noodzakelijk dat er meer zelfstandige huisvesting komt en de ondersteuning in ambulante vorm wordt geboden. Hiertoe maken de U16-gemeenten, instellingen en de RWU de volgende, samenhangende, afspraken.

1. De ambulantisering bestaat uit het 'omklappen' van zelfstandige woningen op naam van de cliënten en het verhuizen van cliënten van onzelfstandige woonvormen naar zelfstandige woningen. De ambulantisering kan worden gerealiseerd in de periode 2019-2023.

Toelichting:

Wij streven ernaar inwoners zoveel mogelijk te laten wonen in hun eigen woning. Voor huidige cliënten betekent dit, dat als zij zelfstandig wonen in een instellingswoning, de woning zo veel mogelijk op naam wordt gezet van de cliënt volgens het principe van scheiden wonen en zorg.

Voor een deel van de instellingswoningen is dit niet mogelijk omdat dit groepswooningen betreft en/of omdat woningen voor training en overbrugging noodzakelijk zijn. De cliënten in deze woningen zullen te zijner tijd uitstromen naar een eigen zelfstandige woning.

Als de cliënten nu onzelfstandig verblijven, zullen zij, indien dit mogelijk is, op termijn verhuizen naar een zelfstandige woning. Eventueel eerst via een omklapconstructie, d.w.z. dat de woning pas op naam van de cliënt wordt gezet zodra de cliënt de verantwoordelijkheid hiervoor kan dragen. Het totaal aantal cliënten dat nu onzelfstandig verblijft maar op termijn zelfstandig gaat wonen, bedraagt volgens het onderzoek van Hhm 459 personen.

Tenslotte zal in de U16 een groep inwoners behoefte houden aan 24-uursverblijfvoorzieningen. Dit betreffen zowel regionale en bovenregionale voorzieningen. Wij verwachten dat in de toekomst het aantal 24-uursverblijfsvoorzieningen beperkt zal zijn en dat het niet noodzakelijk zal zijn in iedere gemeente een 24-uurs verblijfsvoorziening te ontwikkelen of te continueren. De U16-gemeenten zullen afspraken maken over deze (bovenregionale) 24-uursverblijfvoorzieningen.

Nieuwe cliënten zullen zoveel mogelijk, op basis van maatwerk, direct in een zelfstandige woning worden geplaatst via een omklapconstructie zodat zij op termijn zelf kunnen huren en in de woning kunnen blijven wonen.

Actiehouders bestuurlijke afspraak 1: U16-gemeenten en instellingen

Ambulantisering is op een verantwoorde manier te realiseren in de periode 2019–2023, mits de volgende bestuurlijke afspraken worden gerealiseerd.

2. Het aantal benodigde zelfstandige woningen voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen bedraagt de komende vijf jaar jaarlijks gemiddeld 600 en zal naar evenredigheid van het aantal ingestroomde cliënten per gemeente worden verdeeld.

Toelichting:

Naast de woningen voor de ambulantisering is de komende jaren een extra inspanning nodig op de woningmarkt om de wachtlijst MOBW te verminderen. Vooralsnog gaan wij er vanuit dat voor het oplossen van deze wachtlijst eenmalig 350 woningen nodig zijn. Ook zijn er jaarlijks woningen noodzakelijk voor de reguliere in/uitstroom. Op dit moment bedraagt het jaarlijks aantal personen dat instroomt in de MOBW-keten 440 personen.

Samengevat levert dit voor de U16 het volgende aantal benodigde woningen voor de MOBW-doelgroep:

- Eenmalig Inhaalslag ambulantisering: 450 woningen
- Eenmalig opheffen wachtlijst 350 woningen

Totaal eenmalig; 800 woningen, per jaar 160 woningen, gedurende 5 jaar)

- Reguliere jaarlijkse in/uitstroom MO/BW: 440 woningen

De corporaties zien zonder meer de doelgroep van MOBW als ‘hun’ doelgroep die zij graag aan onderdak willen helpen. Al ruim een derde van het aanbod aan sociale huurwoningen gaat op dit moment naar bijzondere doelgroepen. Voor de ‘gewone’ woningzoekende is de situatie gezien de schaarste ook nijpend. Toch is een tijdelijke verhoging van dit percentage noodzakelijk om bovengenoemde doelstelling te halen.

De Utrechtse regio kent extreme schaarste op de woningmarkt, ook als het om sociale huur gaat. De urgentie om sociale huurwoningen onder de 1^e aftoppingsgrens bij te bouwen, is echter buitengewoon groot. Daarbij is het van belang te bepalen hoe, waar en wanneer deze opgave gerealiseerd gaat worden (in nieuwbouw, bestaande voorraad, flexibele/tijdelijke voorraad, gemengd wonen). De verwachting is dat op termijn minder woningen voor deze doelgroep noodzakelijk zullen zijn omdat wij in de toekomst meer inzetten op preventie waardoor meer mensen thuis kunnen blijven wonen terwijl zij ambulante begeleiding ontvangen. (zie voor een nadere toelichting bestuurlijke afspraak 5).

Uit het onderzoek van Hhm is gebleken dat het merendeel van de huidige cliënten het liefst in de gemeente zou willen blijven wonen waar nu de voorziening is gevestigd. Omdat de huidige voorzieningen vooral geconcentreerd zijn in enkele gemeenten, zou de druk op de woningmarkt in die gemeenten te groot worden. Daarom kiezen de U16-gemeenten ervoor de benodigde woningen naar rato van de huidige instroom te verdelen over de U16-gemeenten (zie tabel). In de regionale woonvisie zal dit verder worden uitgewerkt en worden vastgelegd in de prestatieafspraken.

Wmo-regio	Regulier	ambulantisering	wachlijst	totaal
Utrecht Stad	275	56	55	386
Lekstroom	70	15	6	91
Utrecht-West	30	5	3	38
Utrecht Zuidoost	65	14	6	85
	440	90	70	600

Actiehouders bestuurlijke afspraak 21: U16-gemeenten en woningcorporaties

3. Om de ambulantisering mogelijk te maken, zullen U16-gemeenten, instellingen en woningcorporaties overstappen naar woningtoewijzing voor instroom in plaats van uitstroom, 24/7 ambulante begeleiding mogelijk maken en lokale voorzieningen realiseren.

Toelichting:

- a De komende jaren wordt het huidige model van huisvesting voor uitstroom zo veel mogelijk veranderd in een model van huisvesting voor instroom. Alleen als cliënten eerst in een verblijfsvoorziening of tijdelijk in een instellingswoning moeten verblijven, zullen zij pas een definitieve woning ontvangen bij doorstroom c.q. uitstroom. Het is cruciaal dat er voldoende woningen voor nieuwe instroom beschikbaar komen omdat anders de wachtlijst voor MOBW verder zal oplopen. Bijkomend effect van het achterblijven van de benodigde woningen voor instroom zal zijn, dat de ambulantisering vertraagd zal worden doordat instellingen dan de focus zullen verleggen op het verminderen van de wachtlijst.
- b Een andere belangrijke organisatorische maatregel is het op afroep beschikbaar hebben van 24/7 ambulante begeleiding. De cliënten die van onzelfstandige verblijf naar een zelfstandige woning verhuizen houden een vergelijkbare begeleidingsbehoefte, zo is uit onderzoek van Hhm gebleken. Dit geldt ook voor cliënten die in de toekomst direct zelfstandig gaan wonen. De U16-gemeenten en de instellingen garanderen deze beschikbaarheid. Hierbij is het wel van belang op te merken dat de ambulantisering per saldo geen bezuiniging zal opleveren omdat de ambulante ondersteuning deels zeer intensief zal zijn en aanvullende voorzieningen nodig zullen zijn.
- c De U16-gemeenten garanderen voldoende beschikbaarheid van aanvullende voorzieningen (naast begeleiding, verblijf en huisvesting). Deze betreffen inkomen, voorzieningen voor activering & persoonlijke ontwikkeling, budgetbeheer & schuldhulpverlening, informele zorg en preventieve maatregelen (zie bestuurlijke afspraak 4).
- d De U16-gemeenten garanderen voldoende beschikbaarheid van bovenregionale voorzieningen voor hoog specialistische begeleiding

Actiehouders bestuurlijke afspraak 3: U16-gemeenten, woningcorporaties en instellingen

4. Instellingen en woningcorporaties en U16-gemeenten kiezen voor preventie van dakloosheid en het gebruik 24-uursvoorzieningen.

Toelichting:

Het accent in de ambulante begeleiding verschuiven wij zo veel mogelijk van herstel naar preventie zodat problemen minder escaleren. Dit betekent dat cliënten zoveel mogelijk in de bestaande thuissituatie zullen worden ondersteund. De U16-gemeenten, instellingen en woningcorporaties zullen om uitval te voorkomen nadere afspraken maken over vroegtijdige signalering, intensievere begeleiding en behandeling in de wijk. Hierdoor wordt de problematiek van inwoners tijdig onderkend en zo veel mogelijk beperkt waardoor het verblijf in een 24-uursvoorziening en het vinden van nieuwe huisvesting in de toekomst minder vaak nodig zal zijn.

De U16-gemeenten zullen nieuwe afspraken maken over

- Inclusieve samenleving (met welzijnsorganisaties);
- de ambulante begeleiding, warme overdracht, zorgcontinuïteit, etc. (met sociale teams en instellingen);
- bemoeizorg en gebiedsteams GGZ (met zorgverzekeraars);
- financiële zekerheden sociaal beheer (met corporaties).

Daarnaast wordt een aantal specifieke maatregelen genomen op het gebied van preventie:

- ondersteuning bij financiële problemen (budgetbeheer, tijdelijk op naam zetten van de instelling van de woning, schuldhulpverlening);
- meldpunten voor het signaleren van problemen. Hierbij sluiten wij aan op de maatregelen in het kader van verward gedrag;
- inrichten van bemoeizorg;
- tijdelijke verblijfsvoorzieningen voor daklozen en mensen met GGZ-problematiek;
- voorkomen van huisuitzettingen uit woningen die niet in bezit zijn van woningcorporaties.

Een belangrijk aandachtspunt is de maatschappelijke acceptatie. Wij moeten hier zorgvuldig mee omgaan om stigmatisering te voorkomen. Goede informatievoorziening en communicatie richting inwoners, alsmede projecten gericht op sociale cohesie zijn nodig

Actiehouders bestuurlijke afspraak 4: U16-gemeenten en instellingen

5. De U16-gemeenten herijken samen met alle betrokkenen bestaande afspraken op het gebied van huisvesting doelgroep MOBW

Toelichting:

De beweging van het ter beschikking stellen van huizen aan de voorkant van de keten in plaats van de achterkant en de omklapconstructies die hiervoor nodig zijn, vraagt om een herijking van de bestaande afspraken rondom het ter beschikking stellen van woningen zoals vastgelegd in regioconvenant en Beter wonen-contingentsafspraken. Belangrijke punten hierbij zijn:

- U16-breed ontwikkelen van nieuwe werkprocessen voor een (stapsgewijze) overgang van woningen voor uitstroom naar woningen voor instroom;
- Centrale sturing en monitoring hierop en herijken van de rol van het Vierde Huis hierbij;

- Herijken afspraken corporaties, zorgaanbieders en gemeente omtrent woonbegeleiding, zorg en behandeling;
- Ontwikkelen van bij de nieuwe situatie passende contractvormen (omklapcontracten, Housing First, terugklap-opties);
- Bepalen of en hoe innovatieve woonvormen (gemengd wonen) en het ter beschikking komen van instellingswoningen binnen deze afspraken worden meegenomen.

De herijking van de bestaande afspraken en de ontwikkeling van het toekomstige woningtoewijzingsmodel zal in mei 2019 worden afgerond.

Actiehouders bestuurlijke afspraak 5: U16-gemeenten

6. U16-gemeenten, instellingen en woningcorporaties monitoren gezamenlijk de implementatie en sturen zo nodig bij.

Toelichting:

Het realiseren van de ambulantisering vereist lokale oplossingen voor de geformuleerde opgave. Ook moet de persoonlijke situatie van individuele cliënten betrokken worden bij de realisatie. Daarom zullen er per Wmo-regio projectgroepen worden gevormd met deelname van de betreffende gemeenten, instellingen en woningcorporaties die actief zijn in dat gebied.

Het regionaal bestuurlijk overleg Opvang en GGZ zal de voortgang van de realisatie van de bovenstaande bestuurlijke afspraken bewaken en indien nodig tijdig bijsturen.

Actiehouders bestuurlijke afspraak 6: U16-gemeenten

Samenhang

Deze bestuurlijke afspraken vormen een samenhangend geheel. Alle onderdelen moeten worden gerealiseerd om de doelstellingen van de regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16 te bereiken. Buiten deze afspraken is het van groot belang dat er voldoende behandelcapaciteit in 'de wijk' aanwezig is en dat de aanpak van personen met verward gedrag in de gehele U16 wordt gerealiseerd.

Bijlage: definities

Instellingswoningen:

Woningen die permanent ter beschikking staan van zorgaanbieders voor de huisvesting van cliënten. Woningen kunnen in eigendom zijn of door de instelling worden gehuurd van een corporatie

Intramurale begeleiding:

Cliënten verblijven bij een 24/7-instelling op basis van een gecombineerd woon-zorg contract met een intramurale financiering. Zorg Wlz/Wmo gefinancierd, All-in pakket dat wordt verrekend met inkomen/uitkering.

Extramurale begeleiding:

Cliënten wonen zelfstandig. Er is sprake van scheiding wonen en zorg. Cliënten betalen een huur en voorzien verder in hun eigen onderhoud. Begeleiding wordt ambulantly geleverd. Er kan een eigen bijdrage worden gevraagd.

Ambulantisering:

Een proces binnen het veld van maatschappelijke opvang en beschermd wonen met als uitgangspunt dat mensen zo lang mogelijk zo zelfstandig moeten wonen (of weer gaan wonen), ook bij zwaardere problematiek, waarbij zorg en behandeling in de directe omgeving is georganiseerd en ambulantly wordt aangeboden. Uitgangspunt is dat mensen in hun eigen woonomgeving het best herstellen. De aanpak is erop gericht dat wordt voorkomen dat mensen onnodig in de zorgketen terecht komen en worden geconfronteerd met meerdere verhuisbewegingen.

Driepartijencontract:

Contract dat wordt afgesloten bij eenmalige aanbiedingen van woningbouwcorporaties aan cliënten van opvanginstellingen die voldoende zelfredzaam zijn om weer zelfstandig te wonen. De woning wordt ter beschikking gesteld onder de voorwaarde dat de cliënt (een lichte vorm van) woonbegeleiding accepteert voor een periode van minimaal 2 jaar. De woonbegeleiding wordt geleverd door een zorgaanbieder. In de meeste gevallen is dat een wmo-sociaal basisteam (buurtteam). Het contract wordt door corporatie, bewoners en zorgaanbieder ondertekend. Na twee jaar vindt een evaluatie plaats. Bij een positieve evaluatie wordt een regulier huurcontract getekend en komt de woning op naam van de bewoner.

Begeleidingsovereenkomst Wonen met begeleiding:

Ter vervanging van de driepartijenovereenkomst. Het gaat hier om cliënten van opvanginstellingen die voldoende zelfredzaam zijn om weer zelfstandig te kunnen wonen. Er is sprake van twee contracten: een begeleidingsovereenkomst en een huurcontract. De begeleidingsovereenkomst is onlosmakelijk verbonden met het huurcontract en wordt ondertekend door de cliënt, de instelling waar de cliënt voorheen heeft verbleven (verwijzende instelling) en de begeleidende instelling (in de meeste gevallen een wmo-basisteam (buurtteam)). In de begeleidingsovereenkomst is vastgelegd dat het niet accepteren van woonbegeleiding gedurende een periode van 2 jaar voor de corporatie aanleiding zal zijn het huurcontract te beëindigen. Bij de beëindiging van de huurovereenkomst verplicht de verwijzende partij voor vervangende huisvesting van de cliënt zorg te dragen.

Omklapcontract:

Contract tussen cliënten van een opvanginstelling, de corporatie en de betreffende instelling. Het contract richt zich op mensen die zelfstandig kunnen wonen maar onvoldoende zelfredzaam zijn om

alle huurdersverantwoordelijkheden te kunnen dragen en voor wie aanvullende gespecialiseerde begeleiding gedurende een bepaalde periode noodzakelijk is. Het perspectief moet zijn dat deze cliënt na deze periode voldoende zelfredzaam is om wel huurdersverantwoordelijkheid te dragen. Het omklapcontract bepaalt dat de instelling als huurder optreedt gedurende genoemde herstelperiode. Bij voldoende zelfredzaamheid komt de woning direct op naam van de huurder.

Sociale huurwoning onder de eerste aftoppingsgrens

De 'aftoppingsgrens' is een begrip uit de huurtoeslagregelgeving. Als je huurprijs hoger is dan deze grens wordt je huurtoeslag 'afgetopt' ofwel verlaagd. Ieder huishouden met recht op huurtoeslag betaalt hoe dan ook een deel van de huurprijs zelf. Het (inkomensafhankelijke) bedrag dat ieder huishouden met toeslag zelf moet betalen heet 'basishuur'. Over het deel van de huurprijs dat tussen de basishuur en de aftoppingsgrens valt is huurtoeslag mogelijk. Over het eerste stukje (tot de kwaliteitskortingsgrens) krijg je 100% toeslag, over het tweede stukje (tot de aftoppingsgrens) 65%. Ligt de huurprijs boven de aftoppingsgrens dan moet je een groot deel van de huurprijs zelf betalen. De aftoppingsgrens wordt ieder jaar door de overheid vastgesteld. De eerste of lage aftoppingsgrens is voor 2018 gesteld op 592,55 euro per maand.

Regioconvenant U16

Afspraak over het jaarlijks door regiogemeenten/corporaties ter beschikking te stellen aantal woningen voor cliënten die uitstromen uit de MO/BW om weer zelfstandig te wonen. Regiogemeenten stellen in enig jaar een aantal woningen ter beschikking gelijk aan het aantal mensen dat in het voorgaande jaar uit die gemeente de MO/BW is ingestroomd. Regiogemeenten maken hierover prestatieafspraken met corporaties

Contingentsafspraken Beter Wonen

Afspraak over het jaarlijks door corporaties voor de stad Utrecht ter beschikking te stellen aantal woningen voor cliënten die uitstromen uit de MO/BW om weer zelfstandig te wonen. In Utrecht geldt een onder- en bovengrens voor aantal te leveren woningen. De ondergrens in enig jaar wordt bepaald door het aantal daadwerkelijk gehuisveste cliënten van het jaar daarvoor. De bovengrens wordt bepaald door het aantal door instellingen aangemelde cliënten van het jaar daarvoor.